

Locuinti'a Redactorului
si
Cancelari'a Redactiunii
e in
Strat'a Morariloru Nr. 13.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 6 " " "
Pre anulu intregu . . . 12 " " "
Pentru Roman'ia:
pre a. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
" 6 lune 15 " = 15 " "
" 3 — 8 " = 8 " "
Pentru Inscriptiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taca's tim-
brale pentru fiesoc-care publica-
tiune separatu. In locul deschisu
20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

Scrisorile nefrancate nu se voru
primf decat u numai de la corespon-
dinti regulari ai „Federatiunii.”
Articlii tramisi si nepublicati se
voru arde.

Invitare de prenumeratiune

la

„FEDERATIUNEA“

pre triluniulu IV (oct.—dec.) 1870.

Incependu-se cu 1. octomyre st. v. triluniulu IV (oct.—dec.) alu omului curinte, rogãmu pre p. t. dori torii de a avé acestu diurnalu, sè binevoiesca a grabi cu prenumeratiunea pâna la acestu terminu.

*DD. abonati, alu caroru abonamentu espira cu finea triluniulu iulu—septemvre, voru binevoî a-si reinnot, fara intardiare, abonamentele, ér' pre acei DD. abonati, cari n'au respunsu inca pretiulu de prenume-
ratiune, i rogãmu, sè binevoiesca a-si rafuî socotelele.*

Pretiulu de prenumeratiune se pote vedé in fruntea foiei; remane si pre viitoriu acelu-a-si.

Ne rogãmu a se scrie legibilu si precis u: numele, locuinti'a, post'a ultima si post'a principale.

Administratiunea.

Pest'a, 15 3. oct. 1870.

Situatiunea critica produsa in Europ'a prin resbelulu franceso-prusescu nu exercita nicairi una influinta mai decisiva decât a sup'ra statului austro magiaru care, si d'altmire, porta de multu semburele dissolutiunei sale. Numai intrigele, joate mai inainte in Vien'a, éra de la 1867 incoce in Vien'a si in Pest'a, au tienutu si mai tienu inca in una cohesiune contra-naturale diferitele elemente si natiuni, cari se svercolescu neincetatu pentru a scapã in totu modulu de trist'a si amar'a loru pusetiune.

Nu scimu, daca nemtii austriaci se mai afla bine in acestu caote si labirintu unde, prin una tirania si absolutismu aristocraticu de secle inde-lungate, ei au storsu si au jafuitu pre tote cele-lalte natiuni, insielate si tienute in ignorantia, dar' ce'a ce se pote crede cu siguretate este, cà politic'a de cucerire a Dlui Bismarck nu se va restringe numai la Germani'a propriu d'isa, ci se va estinde si la provinciele austriace nemtiesci. Processulu este pre-naturalu; cà-ci, daca press'a Dlui Bismarck si-a esprimatu si si-esprima inca dorint'a — de-si, pote, desiarta — pentru incorpora-rea Alsatiei si Lotaringiei: apoi anessarea provinciilor curatu germane a le Austriei càtra marea Germania se intielege de sine, si dlu Bismarck nu trebuie sè faca in asta privintia neci unu sgomotu.

Fia-care, petrecundu cu atentiune evenimentele mai noue in Translitan'ia, va cunosce de siguru si tendintele boemiloru, galitianiloru, tirole-siloru, etc. Incercãrile de centralisatiune séu de impacare cari, un'a dupa alt'a, se repetiescu in Vien'a, — inse pururea fara de resultat, — sunt numai una comedia scumpu platita, dar' carea nu ofere publicului neci una placere, ci numai gretia. Dissolutiunea dara in una parte a monarchiei asié numite austro-magiare este, sub raporturile politice de asta di, numai cestiune de di séu chiaru de momentu.

Acésta stare de dissolutiune imminente in Translitan'ia pune pre cugete si neliniescece pre politici magiari. — Cà-ci unde este spriginulu natiunei magiare? In Vien'a, in armat'a si in banonetele puse sub comand'a partinitoriloru ideei austriace. Indata ce ide'a Austriei cade, in urm'a apetitului Dloru Bismarck si Moltke, natiunea magiara e redusa la nimica, ea nu mai are nece una vietia. Una natiune de 4—5 milioane, a carei-a limba este chiaru atât de putfnu cunoscuta in Europ'a civilizata, ca sî limb'a turcesca; una natiune, carea este straina, imprasciata intre elemente diferite, cari nu a iubescu d'in caus'a reactiunei si aristocratismului séu, si carea, ori câtu s'ar' nevoi, nu pote avé nece una trecere in privint'a culturii séu literaturei sale la poporele europene: una asc-

mene natiune, intr'adeveru, trebuie sè fia forte ingrigita de existenti'a sa. Politicii magiari si incepu a se convinge de pusetiunea delicata, carea astepta pre cei de unu soiu cu ei, si, diu, ar' fi si tempulu ca sè veda cà, prin gura mare, prin legi de nationalitate aduse in diet'a d'in Pest'a si prin mistificatiuni si intrige, natiunea magiara nu pote scapã de incurcaturele, cari in seurtu potu sè urmeze.

Este forte probabilu, cà aceste consideratiuni facura pre Dlu Paulu Somssich, presiedinte alu Camerei Ungariei, sè-si publice, in diuariulu „Pesther Lloyd“ de la 12. c., unu dialogu politicu alu séu, ce lu avà in Karlsbad cu unu germanu d'in Germani'a de nordu. Dlu Somssich intreba pre nemtiu despre viitorulu monarchiei austro-magiare si, mai vertosu, despre alu Ungariei. Germanulu dede multe informatiuni politice Dlui Somssich, care le insemnã tote, cu mare acuratetia, si le comunicã diuariulu „P. Lld.“

Sè gustãmu si noi ce va d'in acestu dialogu. „Imperatuln monarchiei confederative de la Dunarea de giosu, regele Ungariei, Croatiei, Slavoniei, Dalmatiei si Roman'iei“ — acestu-a va fi titulu monarchiloru absburgo-lotaringici, — respunse germanulu. Apoi continuã mai departe, cà natiunea magiara si romana sunt avisate de providentia un'a la alta; ele trebuie sè se alieze intre marginile loru naturali si sè si apere independenti'a contra tendintieloru de cucerire ale colossului d'in nordu; éra câtu pentru slavii de la media-di, cari locniescu in Croati'a, Slavoni'a si Dalmati'a, ei inca sunt legati prin remiunscintie istorice càtra Ungari'a, si sunt despartiti de Bosni'a si Serbi'a, caroru-a providenti'a li-a destinatu éra si una alta missiune. In fine profet'a germanului este, cà aceste trei regate, adeca Ungari'a, Croato-Slavo-Dalmati'a si Roman'ia, cu una organizatiune independente in afacerile loru interne, voru formã unu imperiu respectabilu si puternicu, voru avé una influentia considerabile intre statele europene, fara ca sè fia câtu de putfnu periclitare in desvoltarea si independenti'a loru interna. Se intielege cà, la una alta intrebare a Dlui Somssich relativa la provinciele germane austriace, germanulu dede respunsulu secu, cà aceste se tienu de Germani'a.

Sè pote, ca dialogulu mentionatu sè fia ideele adeverate a le barbatiloru de statu magiari séu si una cursa pentru a prinde pre cei naivi. De una cam data, noi nu ne vomu pronuncia. Mentunãmu numai, cà Mauritiu Jókay condamna tota acésta combinatiune, d'in caus'a Transilvaniei, pre carea nu voiesce sè o lase d'in man'a magiariloru. Sè mai spunemu ore, cà „Informatiunile“ d'in Bucuresci, intr'unu articlu lungu, intitulatu: „In tempu de pericolu“ . . . aparutu mai in acelu-a-si tempu cu dialogulu politicu d'in „Pest. Lloyd“, inca accentua una aliantia intre romani, magiari si serbi?

Sè fimu cu unu cuventu seriosu. Magiarii trebuie inainte de tote sè merite aliantia romaniloru. Numai atunci se voru aliã romanii cu magiarii.

Caus'a preparandiei d'in Dev'a.

Cetitorii nostri si-voru aduce a minte de interpellatiunea lui Codrus adresata in Nr. 86 alu „Federatiunei“ Dniloru Ludovicu Szeremley si Iuliu Bárdosi, inspectori scolastici pentru comitatele Huniadorei si Zarandului. Semburele acestei interpelatiuni este, cà pentru ce ore numitii domni inspectori au pusu ca conditiune, la primirea teneriloru in preparand'ia de statu d'in Dev'a, cunoscenti'a limbei magiare; pre care paragrafu alu legi de instructiune se baseza in acésta privintia numitii domni inspectori scolastici si, in fine, pentru ce seduceu Dni'a-loru publiculu?

Dlu Ludovicu Szeremley respunde la acésta interpellatiune in Nr. 213 de la 20 septem-bre alu diuariului oficialu „Budapesti Közlöny.“ Este interesantu acestu respunsu. Lu reproducemu aci in partea sa mai importante.

„Amu sciutu — d'ce dlu Szeremley in respunsulu séu — cà una mare parte a junimei chlamata de a cetã acésta preparandia nu posede atât a cultura juridica, ca sè aiba cunoscentia clara despre limb'a materna a unei legi de statu. Si éca, cum justifica Dlu Codrus si on. Redactiune a „Federatiunii“ presupusetiunea mea trista, candu dovedescu prin intrebarea loru naiva, cà nece chiaru ei insi-si nu sci, cà limb'a materna a statului magiaru este limb'a magiara. CREDU dara cà, traducundu expresiunea: limb'a materna d'in testulu romanu alu §-lui 86 d'in legea respectiva cu expresiunea: limb'a magiara, nece nu am falsificatu legea, nece nu am datu cauza la seducerea publicului, ei am prevenitu pre junii cari au ostenitu pâna aici d'in regiuni indepartate ca sè scia, inainte d'a sosi aici, cà fara de ce-va cunoscentia a limbei magiare nu potu ascultã cu succosu prelegerile.

„De altmire, daca sum bine informatu, Dlu Codrus este chiaru unulu d'intro acei-a, cari au experientia nemidilocita despre prevenint'a Dlui ministru alu instructiunii publice, manifestata càtra interesele romaniloru prin numirea la acésta preparandia a unui romanu, care nece cà intielege limb'a magiara, si prin ingrigirea sa, ca junii romani sè pota ascultã limb'a si literatur'a loru de la una pricepatoriu nascutu, cu una perfectiune care d'abié se afla chiaru si in institutelle loru.“

Acestu-a este respunsulu Dlui Szeremley, datu si subscrisu de Dsa, in diuariulu oficialu magiaru, la interpellatiunea modesta a Dlui Codrus. Noi amu acceptatu, ca Dlu Codrus sè se dechiare insu-si cu privire la respunsulu Dlui Szeremley; se pote inse cà i-a scapatu d'in vedere, si asié ne sentim noi insi-ne indetorati d'a lamuri cestiunea, cu atât mai vertosu cà, in respunsulu séu, Dlu Szeremley ne atinge si pre noi, afirmandu, cà intrebarea nostra si a Dlui Codrus a fostu naiva si cà nu scimu nece chiaru noi, cà limb'a materna a statului magiaru este limb'a magiara.

Premitemu, cà noi amu condamnatu totu-de-un'a legea instructiunei, alu carei-a organu fidelu ar' trebui sè fia Dlu Szeremley, ca inspectoru scolasticu, si cà nu ar' fi mare rusine pentru noi, daca chiaru nu amu fi penetratu asié de aduncu spiritulu legi de instructiune ca Dlu Szeremley, care ar' trebui sè o aiba pururea inaintea ochiloru.

Cu tote aceste, sè cercãmu a combate asertiunile ratecite a le Dlui Szeremley cu insasi arm'a sa. Sè deschidemu dara articulu de lege XXVIII d'in an. 1868, relativu la instructiunea publica d'in scolele populari.

Acésta lege dice in §. 58: „Fia-care baiatu are a se instrui in limb'a sa materna.“ In §. 86, unde se determina conditiunile primirei in preparandiele de statu, se dice: „In preparandia se primescu elevii de corpu sanetosu, cari au trecut prestu anulu alu 15, si, in limb'a materna, in computu, geografia si istoria, au celu putfnu atât a cunoscentia, càta se propune in cele patru clase inferiori a le gimnasiului séu a le scolei reali,“ etc.

Amu citatu in adinsu doi paragrafi ai legi,— celu d'in urma relativu chiaru la preparandiele de statu, — in cari se accentua limb'a materna. Ni remane acuma a scî, ce intielege ore legea sub limb'a materna si daca acésta expresiune este sinonima cu limb'a magiara. Sè citãmu éra si legea.

§. 88 dice: „Studiele obligate — in preparandia — sunt: f) limb'a materna; g) limb'a magiara; h) limb'a germana,“ etc. In §. 111, legea dice: „Studiele obligate in preparandiele pentru invetiatoresc sunt: c) limb'a materna si ortografi'a; d) limb'a magiara; e) limb'a germana,“ etc.

Este claru dara ca lumin'a sorelui, cà insa-si legea, carea Dlu Szeremley ar' fi chiamatu a-o cunosce mai bine decâtu noi, face cea mai evidenta deosebire intre limb'a materna si limb'a magiara si cà, prin urmare, nu existe in tota lumea unu statu magiaru, unde limb'a materna sè fia cea magiara decâtu in viu'a fantasla a Dlui Szeremley.

